

Lilliacus, Koini

"Judge" Uucitelo di
Finn-Mika

„JUDGE“ UUSITALO ELI FINN-MIKE

JUNAN VIIMEISESSÄ VAUNUSSA

KAKSI KERTOMUSTA
AMERIIKAN SUOMALAISTEN ELÄMÄSTÄ

KIRJOITTANUT

KONNI ZILLIACUS

SUOMENTANUT

JUHANI AHO

PORVOOSSA
WERNER SÖDERSTRÖM

„Judge“ Uusitalo eli Finn-Mike.

Niinkuin jokainen tietää, on Chicago ihmeellisin kaupunki maailmassa. Siellä ovat maailman korkeimmat tulot, pisimmät — ja likaisimmat — kadut, suurimmat varastot sianlihaa ja viljaa, huonoin ilmanala, enimmäin kapakoita, ja inhoittavin löyhkä, mitä mikään kaupunki maailmassa voi tarjota, jos tuuli puhaltaa teurastajien kaupunginosasta. Jokainen chicagolainen pitää ensi tehtävänänsä teroittaa osan näitä seikkoja uudistulokkaan huomioon. Ja loput painuvat itsestään katoamattomasti mieleen, jos jää joksikuksi kunkaudeksi tuohon teurastusmetropoliin asumaan.

Varsinkin kesäiseen aikaan tulee hiukan jokainen huomaamaan, että ilma tuskin saataisi olla huonompi. Ja kun suurin kuumuus tavallisesti seuraa läntisiä tuulia, jotka ennen muuhun kaupunkiin tuloaan liehtovat teurastuslaitoksia, saapi samalla myös kumoamattoman vakuutuksen siitäkin, että ilkeämmin löyhkävää yhteiskuntaa on vaikea ajatella.

Se kesä, joka minulla erityisesti on muistossani, oli tavattoman kauhea Chicagonkin oloihin nähden. Jo kesäkuussa oli kostea ilma niin sietämättömän kuumaa, että ihmisiä ja hevosia kuoli auringonpistoon vähin kaikkialla. Ja se vähäpätöinen tuulenhenki, jota tuskin voi huomata, kävi päivästä päivään lännen puolelta ja oli niin täynnä tympeyttävää löyhkää kuin koko ilmakehä olisi ollut yhtenä ainoana möhkäleenä mätänemishakeroita. Varsinkin n. k. Chicago-joen läheisyydessä, joka oikeastaan on vaan suuri, avonainen likaviemäri, oli löyhkä sietämätön. Ja tuskin viisikymmentä askelta siitä oli se sanomalehtitoimisto, jossa minä siihen aikaan työskentelin.

Toiset toimituksen jäsenet olivat vanhoja chicogolaisia, jotka aikoja sitten olivat oppineet tukauttamaan sekä haju- että muut elimensä ahkerilla annoksilla eräänlaista nestettä, jota kappakan isäntä maakerroksessa kutsui whiskeyksi, vaan päätoimittaja paloviinaksi. Kukaan ei voinut varmuudella päättää, mitä lajia tulivettä sekoitus oikeastaan oli, eikä siitä oikeastaan kukaan pitänyt väliäkään. Päätasia oli, että se täytti tarkoituksensa ja piti ryypiskelijät halvassa ja perinpohjaisessa hüvassa murkinan ajasta maatapanoon, sillä toimitus jatkoi tavallisesti vielä pitkät ajat n. k. työajan loputtua bakterian tappamista, niin kauvan kuin kukaron tila, luotto ja muut asianhaarat sallivat.

Tuloksista päätäten oli se tapa erinomaisen tehokas. Ei ainoakaan vanhemmista toimitusmiehistä näkynyt tuntevan pienintäkään häiriötä siitä löyhkästä, joka alinomaan täytti

toimituspaikan. Ja kuumeus oli pelkkää lastenleikkiä verraten siihen sisälliseen lämpöön, jonka tuo repäisevä lääke synnytti.

Mutta joka ei ollut tarpeeksi kauvan ollut sanomalehden toimittajana voidakseen rangais-tuksetta vetää nahkaansa rikkihappoista alkoholia, sille kävi Chicago pian sietämättömäksi, ja senvuoksi päätin minä jo kesäkuussa ottaa kesälomani ja pyysin yhtä sanomalehden vä-paista kiertomatkapileteistä matkaa varten pohjoiseen Minnesotaan. Siellä ei varmaankaan olisi niin kuuma kuin etelämpänä.

Kyllä oli junassakin vielä hirveä helle, mutta heti kun kaupunki oli jäänyt jälkeemme, saattoi ainakin hengittää tarvitsematta luulla olevansa jossakin guanotehtaassa. Ja kun me varhain seuraavana aamuna kiidimme eteenpäin Mississippiiä, oli ilma niin raitista ja puhdasta, että se vietti minut ulos makuuvaunun tukauttavasta komerosta jo aikoja ennen kuin keittiövaunussa oli ruvettu edes hankkimaan aamiaisen valmistusta. Mutta päivemmillä, kun olimme ohenneet Minneapoliksen ja aurinko oli ehtinyt, ninkuin tuntui, puoleksi sulattaa vaunujen kätöt, tuli kuumeus taas niin kovaksi, että melkein jokainen harvalukuisista matkustajista alkoi katua matkaansa.

Junamme pysähtyi pienelle asemalle metsäisessä seudussa, jossa koneen piti ottaa vettä, ja minä astuin ulos ojentaakseni itsiäni hiukan ja heittäkseni silmäksen ympäristöön. Siinä oli odottamaton näköala.

Vaimoitten ympäröimä kirkas järvi ja niiden lomitse siellä täällä joku rantaan saakka

pistävä metsänkärki, ylempänä vaimoitten kes-
kessä talo, jonka rakennukset muistuttivat kaik-
kea muuta paitsi Ameriikkaa, — siinä oli maisema
niin suloinen ja talo niin kodikkaan näköinen,
että kysyin asemapäälliköltä, kuka sen omisti.

— The judge.

— Mikä judge?

— Jaa, hänen nimeään ei voi kukaan ris-
tinsielu pitää muistissaan, mutta muuten häntä
kutsutaan Finn-Mikeksi.

Se selvitti aivan tarpeeksi ne epämääräi-
set muistot, joita talon hyvästi salvetut ulko-
huoneet olivat minussa herättäneet, vaan jotka
asuinrakennuksen huvilantapainen muoto oli häm-
mentänyt.

— Onko täällä hotelleja?

— Mitään varsinaista hotelleja ei ole, mutta
postimestarilla on huone, jonka hän tavallisesti
antaa matkustajille.

Seuraavassa silmänräpäyksessä oli matka-
laukkuni nostettu vaunusta, tuokiota ennen kuin
juna höyrysi eteenpäin, ja neljäntestunni ku-
luttua oli se sijoitettu postimestarin vierashuo-
neeseen. Eihän se juuri ollut erittäin viehättävä
tuo huone, mutta yhdeksi yöksi vältti se kyllä,
enkä pitemmältä aikonut sitä pitääkään.

Mutta kun minä vähän myöhemmin astus-
kelin järven rantaa pitkin Finn-Miken taloon ja
hän kuuli minun varsin sitävarten jääneeni, että
pääsisin talon omistajan tuttavuuteen, niin lä-
hetti hän paikalla veneellä noutamaan »sittle-
mentistä» minun vähäpätöisiä matkakapineitani.

Esimmainen maanmies, joka tuli käymään
Uudessatalossa — se nimi oli mahdoton ame-

riikkalaisten kielelle — ei millään ehdolla saisi
asua kenenkään muun katon alla, selitti hän.

Minulla tietysti ei ollut mitään sitä ehdo-
tusta eikä liioin sitäkään hänen tuumaansa vas-
taan, että jäisin ainakin pariaksi päiväksi Uuteen-
taloon, koska olin ainoastaan huvimatalla. Hän
kyllä emäntineen toimisi parhaansa mukaan mi-
nun mukavuudekseni.

Jo itse talo oli herättänyt minussa halun
kuulemaan, kuinka hän oli päässyt varallisuus-
teen, sillä niin hyvin huoneet kuin viljelykset-
kin osoittivat, että se oli perustettu niin sa-
noakseni seudun historian takaisella ajalla, en-
nenkun kaksi vuotta vanha rautatie oli tullut
valmiiksi. Eikä juuri voinut toivoa suurempaa
siistiyttä, puhtaampaa ilmaa, ystävällisempiä ih-
misiä — sanalla sanoen suurempaa vastakohtaa
Chicagolle.

En siis pitkältä siekailutkaan, vaan seura-
sin aluksi mukana vaimoille, tietysti sitten kun
emäntä ensiksi itse oli tarjonnut kukkurakupit
vehnäkahvit sellaisen kerman kanssa, jommoista
en ollut moneen herran päivään nähnyt.

Oli hauska katsella sitä järjestystä ja säästä-
väisyyttä, joka vallitsi kaikkialla talossa, vaikka
isäntä kyllä näkyi piha-aitaan ja johonkuhun
muuhun erityiskohtaan tuhlanneen liaksi sekä
aineita että työtä. Mutta hän naurahti hyvän-
tahtoisesti, kun minä siitä lausuin mielipiteeni
ja sanoi, että kun Tahvo ottaa talon haltuunsa,
niin hän kyllä saattaa tehdä ne paremmin.

— Onko Tahvo teidän ainoa lapsenne?

— On, — vastasi hän lyhyesti. Mutta li-
säsi heti, ett'ei se oikeastaan ollut laisinkaan

hänen poikansa, vaikka hän piti häntä omana lapsenaan.

Siitä minä sain aihetta kyselemään yhä enemmän, yhä kauemmaksi menneisiin aikoihin, niin että minulla, lopettaissamme tarkastuskävelymme, oli jotensakin selvillä hänen historiansa aina siitä päivästä saakka kuin hän ensikerran tukinkaatajana oli joutunut sille paikakunnalle.

Ja niinä päivinä, jotka sitten vietin Uudessa-talossa, täydensivät hän ja hänen vaimonsa yksityiskohdat kertomuksessa, vastatessaan lukemattomiin kysymyksiini.

— Tässä oli minun ensimmäinen pirttini, ja tässä me nousimme maihin, kun toin emäntää kotiin — sanoi hän, kun me kävelyttä palatessamme tulimme ihan rannassa kasvavan, suuren vanhan tammen luo. — Onni on ollut mukanani ihan ensi päivästä alkaen, mutta silloin enimmäin kaikista, kun toin tuon naisen talooni.

Aikaisemmasta elämästään hän ei tiennyt paljon mitään, ei edes kotiperäänsä. Vanhempiensa olivat nälkävuosina tulleet jostain pohjoisimmalta Pohjanmaalta, mutta matkallaan etelään päin nujertuneet jo Wiitasaarella, jättäen hänet siihen taloon, missä viimeiseksi olivat leppäleet.

Yleisen hämmingin vallitessa ei ollut kann tullut kysyneeksi, mistä he tulivat, ennenkun se oli myöhäistä, ja niin oli Wiitasaaren

kunnan pakosta pidettävä huolta hänestä. Lapsuutensa ajoilta ei hänellä ollut mitään ihania muistoja, mutta oli hän varttunut mieheksi kumminkin ja aikoinaan vetänyt arvan, joka hänet vei kolmeksi vuodeksi Waasan kasarmiin. Sotatemppeujen, kunnianteon ja muiden ohjesäännön määräysten oppiminen kävi jotensakin helpoksi sille, joka koko ikänään ei ollut suurin muuhun tottunut kuin tottelemaan kenenkä komentoa kulloinkin. Ja ollen tarkkaavainen luonnostaan, oli hän muunkin tarjona olevan opastuksen käyttänyt parhaimman mukaan hyväkseen, niin että hän oli heittänyt sotilaspuvun päältään vallan toisena miehenä kuin minä sen otti.

Mutta sotilaselämästä oli hän kerta kaikkiaan saanut tarpeensa, ja kun hänellä ei ollut riittävästi rahoja päästäkseen edes torppariksi, eikä loiseksikaan asettuminen häntä miellyttänyt, oli hän päättänyt lähteä Amerikkaan. Käteväälle miehelle ei toimeentulo suinkaan olisi vaikeampaa siellä kuin kotonakaan.

Ensimmäisen kesän työskenteli hän eräässä Michiganin satamakaupungissa, jossa työ laivain täyttämässä ja purkamisessa tosin oli kankean raskasta, mutta ansio niin suuri, että raitis mies voi säästää jonkun verran. Talveksi otti hän pestin tukinhakkuusen Minnesotassa, jossa päiväpalkka silloin oli korkeampi kuin muualla.

Hän oli tyystin tarkastellut hakkuupaikkaa ja tullut vakuutetuksi siitä, että nudisviljelyksen siinä pitäisi kannattaa mainiosti. Hän valitsi paikan sen järven rannalla, mistä tukit keväällä utettiin maailman markkinoille, ja heti kun uitto oli päättynyt, meni hän sahayhtiön konttoriin

kuulustamaan, josko ja millä ehdoilla hän voisi päästä haluamansa maakaistaleen omistajaksi — etupäässä luultavasti sen vuoksi, että seutu siinä oli niin kotimaista, että pienen mielikuvituksen avulla olisi luullut olevansa keskellä Suomea.

Konttorissa naurettiin sitä hurjaa aatosta, että joku alkaisi viljellä maata vähintään parikymmenen peninkulman päässä lähimmästä paikasta, missä saattoi ostaa tahi myödä jotakin. Mutta siksiipä juuri suostuttiinkin myömään maata niin halvasta, että Virolan Mikko — niinkuin häntä Wiitasaarella oli nimitetty — paikalla otti kauppakirjalla kolmesataa acrea, eli runsaasti kaksi sen vertaa kuin mitä alussa oli ajatellut. Kaikki tämä tapahtui amerikkalaisten konttoristien suureksi huviksi, heistä kun tuntui oivalta pilanteolta kopata tietämällä salolla maasta kirkkaita dollareita, ja sen vuoksi olivat he vakuuttetuja siitä, että ostaja oli koko lailla hullahtanut.

Mikko antoi heidän nauraa minkä nauratti. Hän oli seurannut tukkeja puroa ja jokea pitkin virtaan saakka, joka alempana juoksi erään seudun lävitse, missä parhaallaan rakennettiin rautatietä. Se oli tosin pitkä matka, mutta hän tiesi, että talvi joka vuonna rakentaisi hänelle mainion tien ihmisten asunnoille, eikä se huolestuttanut häntä vähääkään, että tie oli pitkä ja mutkikas. Hänellä oli aikaa ja hän saattoi odottaa. Niin mainion maan, jommoista hän oli nähnyt Uudentalon ympäristössä — sen nimen oli hän jo etukäteen pannut talollensa — pitäisi varmaan ennemmin tai myöhemmin tulla viljellyksi. Hän oli tyytyväinen kauppaansa, ja

kun hänellä oli hiukan säästöjä, voi hän helposti hankkia tarpeelliset varustukset ja evästä pari kuukaudeksi, sekä hevosen, joka tosin oli huonossa lihassa, mutta kumminkin kylliksi vahva kantamaan hänen tavaransa selässään.

Ei ollut suinkaan helppoa hapuilla pienelle metsäjärvelle, kun lumi oli sulanut pois ja ainostaan harvassa kohdassa tuntui enään jälkiä tukkitiestä. Mutta Mikko ei ollut suotta erämaan asukas, vaan ponnisti urbeasti eteenpäin, niin että hän vajaassa kolmessa vuorokaudessa saapui aiotulle uudistilalleen, johon hän heti alkoi asettua kuin kotiinsa.

Aivan järven rannassa oli vanha tammi, mahdottoman leveä ja lehtevä, mutta niin käyrä ja onto, ett'ei se ollut kelvannut tarvepuuksi. Sen alle asetui Mikko levolle, pantuaan ensiksi hevossensa liekaan ja vedettyään iltasavut, syvästi mietiskellen tulevaisuuttaan ja katsellen, kuinka kalat kaikkialla pulauttelivat pyöröjä järven tyyneen pintaan. Ja seuraavana aamuna kaatoi hän kasan seipäitä ja kiskoi niin paljon puunkuorta, että hänellä onnen iltaa oli valmiina pirtti, aivan riittävä suojia kesänajaksi. Ei se ollut aivan tilavinta laatua, mutta kumminkin sykähteli Mikon sydän tyytyväisyydestä, kun hän ryömi levolle oman kattoensa alle — ensimmäisen, jota hän voi sanoa omakseen.

Kahtena seuraavana vuonna piti Uudessa-talossa tehdä ankaraa työtä aikaisesta keväästä aina talveen ja lumiin saakka. Mutta Mikko ei kamoksunut kovaa työtä, ja kun tukinhakkuu vuotuisesti jatkui paikkakunnalla hänen lähistönsään, oli hänen helppo ansaita ajotöissä tarvittava

määrä rahaista rahaa. Jo toisena vuonna huomasi hän voivansa pestata erään vastatulleen maanmiehensä apulaisekseen, ja silloin alettiin rakentaa ulkokuoneita oikeista palktoista hirsistä, jotka Mikko joutopäivinä oli omasta metsästään kaatanut. Sillä pienempiä hirsii ei sahayhtiö ollut tarpeikseen käyttänyt.

Kaikki kävi niin hyvin, ettei paremmin voinut toivoa, ja talvi jäi joen mitä tasaisimmaksi tieksi asutuille seuduille. Sitä pitkin kuletti Mikko jo toisena vuonna kevättalvesta kaksi aimo kuormaa vehnää kaupunkiin, joka oli alkanut kohota rautatienaseman ympärille, ja toi palatessaan kaksi lehmää. Hän aikoi alusta pitäen asettaa taloutensa järkiperaiselle kannalle ja olla käyttämättä sitä maata uuvuttavaa keinoa, ettei koskaan lannoittaisi peltoaan, niinkuin oli kuullut Ameriikassa tavaksi tulleen.

Mutta tuodessaan lehmät toi hän rauhatonta ainetta Uudentalon yhteiskuntaan. Niitä piti vaalia aivan eri tavalla kuin peltoja, ja kun Mikolla renkineen oli täysi kiire ulkotöissä, koitui lehmistä, varsinkin niiden potittua, kuivumaton lähde ylimääräistä vaivannäköä.

Sellaiset toimet kuin lypsy ja kaikki muu, mikä oli tarpeellista maidon hyödylliseen käyttämiseen, eivät soveltuneet Mikolle ja vielä vähemmän hänen rengilleen, joka kyllä oli roveva ulkotöihin, mutta kömpelö nahjus kaikkeen muuhun.

Se meno ei ajan pitkään vetelisi. Ja muutenkin oli Mikosta elämä siellä metsässä sangen yksitoikkoista. Kun saisi itselleen reippaan emännän, kävisivät asiat aivan toisin, mutta siinä olikin

pulmallinen kysymys, kuinka se kävisi päinsä. Salolla ei ollut akkaa saatavissa, eikä hänellä ollut aikaa kuleksia kylillä kosiomatkoilla, yhtä vähän kuin hän saattoi ajatella sitäkään, että naisi ameriikkalaisen tahi muun »ulkomaalaisen». Siihen umpiperään seisattuivat aina hänen ajatuksensa, kun hän tuumaili elukkansa parempaa hoitoa ja yksinäisyytensä sulostuttamista. Ja se teki hänet alakuloiseksi, niin onnen suosima kuin hän muuten tunsii olevansakin.

Mutta eräänä iltana, vähää ennen heinäkorjuuta, välähti äkkiä oivallinen tuuma hänen aivoissaan. Miks'ei hän saattaisi kirjoittaa New-Yorkin siirtolaiskonttoriin ja pyytää niitä kysymään, eikö joku vastatulleista suomalaisista työistä haluaisi naimisiin reippaalle miehelle, jolla oli oma talo?

Se ajatus, että hän niin helposti oli suoriutunut pulastaan, tuntui hänestä siihen määrin viehättävältä, että hän tuskin malttoi pitemmältä harkita sitä. Tunnin kuluessa olivat kaupunkieväät valmiina ja renki määrätty vaaliin kotoa parhaansa mukaan, niin että Mikko jo auringon noustessa oli soutanut aika matkan keveässä veneessään, jonka oli tehnyt itselleen kevät- ja syyskalastusta varten.

Venematka kesähelteessä oli kyllä vaivaloinen, mutta paljoa vaikeammaksi kävi kuitenkin sen tärkeän kirjeen laatiminen, sittenkun hän kauppiaalta ensiksi oli hankkinut paperia ja muut tarvittavat kirjoituskojeet. Oli siinä hikoilemista ja meiningin haaskuuta, mutta kumminkin sai hän sen lopulta valmiiksi ja pyysi lähettämään vastauksen kauppuotiin, jonka

tehtyään hän heti kääntyi paluumatkalle. Hei-
nänkorjuuta ei käynyt hunningolle jättäminen,
ei edes naimatuumien vuoksi. Niiden piti kul-
kea toisessa sijassa.

Mutta heti kun heinä oli tehty, läksi hän
toiselle kaupunginmatkalle. Renki tosin illistyi,
kun isäntä uudestaan hankki kaupunkiin, tuskin
kahta viikkoa kotona oltuaan. Mutta kun Mi-
kolta ei saanut mitään selvitystä asiaan, niin ei
siitä sen pitemmälle puhuttakaan.

Ja aivan oikein, kaupapuodissa olikin jo
moniaita päiviä ollut odotamassa kirje, ja hy-
vien toiveitten hymyyn vetäytyi Mikon suu, kun
hän varovasti avasi sen kuoren. Mutta tavail-
tuaan selville sen sisällön, kylinäsi hän mielti-
vän näköisenä korvansa taustaa ja kävi istu-
maan kauppiaan portaille, harkitakseen sinä
asiaa tarpeellisella tarkkuudella.

Sillä kertaa ei siirtolaiskonttori voinut suo-
sittaa hänelle ketään suomalaista tyttöä emän-
näksi — se oli muutenkin sellaista asioimista,
joka ei ollenkaan kuulunut heidän liikkeesensä.
Mutta vähää ennen oli Härmästä New-Yorkiin
saapunut eräs nainen, matkalla miehensä luo,
joka oli töissä Michiganissa ja oli kirjoittanut
häntä tulemaan. Vaan New-Yorkissa saikin hän
jo viestin, että miehensä oli musertunut kuo-
liaaksi kaivosmurroksessa, jotenka hän nyt oli
leski. Ja Suomeen palaamista hän ei voinut
ajatella, kun hänellä ei ollut ollenkaan varoja.

Sille leskelle oli Mikon ehdotus ilmaistu,
ja kun hänen miehensä oli ollut kolme vuotta
poissa, jotenka hän oikeastaan oli jo niin kau-
van ollut leskenä, niin ei hänellä ollut mitään

sitä vastaan, että tulisi emännäksi Uuteentaloon
— jos nimittäin sen omistaja ottaisi hoiviinsa
myöskin hänen kahdeksanvuotiaan poikansa. Pile-
tit heillä oli ostettuina aina Hancock'in saakka
Michiganissa, mutta matka sieltä Minnesotaan
olisi Mikon maksettava. Hän voisi lähettää ra-
haa sähköteitse.

Asiaa punnitessaan poltti Mikko pelkässä
hajamielisyydessä kolme piippua tupakkaa yhe-
teen kyytiin. Se oli oikeastaan vaan tuo kah-
deksan vuotias poika, joka hänestä tuntui kar-
vaalta niellä, vaikka totta oli sekin, ettei hän
ennen ollut leskeä ajatellut. Mutta toiselta puo-
len saattoi pitää varmana, että hän olisi käte-
vämpi kaikellaisiin askareihin kuin kukaan tyttö.
Ei suinkaan mies olisi viitsinyt maksaa hänen
kallista matkaansa Amerikkaan, joll'ei hän olisi
kunnollinen. Ja poikakin ehkä ansaitsisi jotain
puolestansa, joll'ei muuta, niin olisihan äitinsä
seurana pitkinä talvipäivinä, kun Mikko oli tu-
kin ajossa. Emännättä ollen ei hän enään saat-
tanut ajatella sellaisia ylimääräisiä tuloja ta-
loonsa, ja kuka tiesi, sattuisiko toiste enään
niinkään hyvää tilaisuutta.

Suhen päättyi hänen tuumintansa, ja heti
sen jälestä luki Mikko sähkösanoma-konttorin
pöydälle yksitoista taalaa ja kuusikymmentä
senttiä, taalat lesken ja pojan matkarahoiksi ja
sentit sähkösanomasta, joka kuului: »all right,
send quick« s. o. hyvä on, lähetä pian.

Sitten alkoivat odotuksen päivät, jotka ei-
vät olleet hauskoja, mutta kun Mikolla ei ollut
peukalo keskellä kämmettä höylää ja sahaa pi-
dellessä, sai hän helposti työtä eräässä kaupungin

uudisrakennuksessa, ja kaksi taalaa päivältä, mikä ei suinkaan ollut halveksittava palkka. Mutta ylitse kymmenen päivän hän ei missään tapauksessa odottaisi. Vehnän pitäisi siksi tuleentua, eikä sen leikkuuta saisi jättää vastaista omäntää odotellessa. Joll'ei hän saapuisi kymmenen päivän kuluessa, saisi hän hakea itselleen paikan kaupungissa, kunnes Mikko tuonempana ennättäisi tulla noutamaan.

Hän otti tavakseen poiketa joka päivä työhön mennessään asemalle, mihin yöjuna — ainoa suoraan idästä tuleva — saapui aikaisim aamulla. Kuudentena aamuna tuli leski.

Hän oli ainoa naismatkustaja, joka astui junasta, niin että Mikko heti arvasi hänet oikeaksi, saatuaan silmiinsä hänet. Ja sitäpaitsella oli hän harmaansinisissä kotikutoisissa vaatteissa, sekä talutti käsipuolesta pientä vaaleatukkaista, pieksujalkaista pojan palleroa. Äiti oli tavallista pitempi naiseksi, liina leuvan alta solmussa tavalliseen suomalaiseen tapaan ja painettu niin alas otsalle, ett'ei siinä hämärässä aamuvälössä oikein saattanut eroittaa hänen kasvojaan.

Mikko katseli häntä vaieten pari minuuttia, astui sitten häntä vastaan ja lausui kohteliaasti »hyvää päivää!»

— Jumal' antakoon! — vastasi nainen. Hänen äänessään oli ystävällinen sointu, joka hiveli Mikon korvakalvoja odottamattoman hempeästi. Ja kun hän samalla näki hänen avoimet, rohkeat kasvonsa ja tapasi katseen hänen suurista, vaaleanharmaista silmistään, sai hän

paikalla vakuutuksen siitä, että onnen potku häntä taas oli kohdannut.

— Oletteko te — hän sammalti, kun huomasi, ett'ei tiennyt edes toisen nimeä — oleteko te se siirtolaiskonttorista lähetetty leski? — sommitteli hän kysymyksensä.

— Olen — nainen näytti vuorostaan vähän hämmentyvän — minä olen Sofia Mustamaa.

— Ja minä olen Mikko Uusitalo. — täydensi Mikko esityksen. Mutta siitä huolimatta ei kumpikaan lisännyt sanaakaan, ennenkun valko-tukkainen poika keskeytti heidän nolon äänettömyytensä.

— Missä on matka-arkku? — kysyi hän.

— Kyllä se on tuällä — vakuutti äiti työntäen hänen suurta lakkiaan taammaksi, niin että Mikko saattoi nähdä, mitenka poika joka piirteessään oli äitinsä näköinen, vaikka leveämpää, enemmän »nelikulmaista» tekoa.

— Tämä on Tahvo — esitteli äiti.

— Teilläpä on oikein tarkka poika — sanoi Mikko kohteliaasti, ojentaen kätensä pikku veitikalle, jonka tutkiva katse sai hänet hymyilemään.

— Meistä kahdesta kai tulee hyvät ystävät?

— Eipä tiedä — tinki Tahvo — saatapa tulla, jos sinä olet meille hyvä.

Molemmat aikaiset eivät voineet muuta kuin nauraa sitä pientä suoraluontoista olentoa, joka niin sukkelaasti oli murtanut jäykkyyden keskustelussa ja saattanut heidät takaisin käytölli-siin arkihommiin. Sofia avasi nenäläinsä kulman solmusta ja otti siitä kuitenkin sinivärisen

siirtolais-arkkuunsa, joka aivan oikein oli saapunut määrän päähän ja jonka paino herätti Mikossa sellaista kunnioitusta, ettei hän voinut olla huomauttamatta sitä tavarain paljoutta, minkä he vanhasta maasta olivat mukanaan tuoneet.

— Siinä on paraasta päästä omiani ja pojan vaatteita — sanoi Sofia. Ja siihen lisäsi hän jonkunlaisella kehahtavalla ylpeydellä, että hän itse oli kehrännyt, kutonut ja ommellut jok'ainoaan rievun, sittenkun miehensä oli alkanut lähettää rahoja Ameriikasta ja hän oli päässyt leipähuolista — joka kaikki vaikutti Mikkoon niin omituisesti, että hän sai halun taputtaa omaa selkäänsä ikäänkuin onnitelluksi siitä mainiosta tuumasta, että oli kirjoittanut siirtolaiskonttoriin.

Mutta arku ja sen sisältö pani hänet samalla ajattelemaan omaa huononpuoleista pukuun, ja sen vuoksi kiirehti hän viemään Sofiaa poikineen ravintolaan, missä tilasi aamiaista kahdelle hengelle, käskien heidän käyttää sitä hyväkseen, sillä aikaa kun hän itse kävisi parilla asialla, vaikka Sofia vakuutteli, että heillä vielä oli matkaeväitä kyllin jäljellä.

Ensimmäinen asia oli ainoastaan se, että hän kävi ottamassa kymmenen taalaa niistä viidestä päivästä, mitkä oli uudisrakennuksella ollut työssä ja sitten sijoitti hän suurimman osan vastasaadusta pääomastaan uuteen vaatekertaan, hattuun ja saappaihin, sekä ajatti rahan edestä partansa — ensi kerran elämässään. Sitten vasta kävi hän katoollisen papin puheilla — se oli ainoa pappi paikkakunnalla — ja tuli

uudestaan ravintolaan ilmoittamaan, että kaikki oli kunnossa kotimatkaa varten.

— Mutta — lisäsi hän — olen ajatellut paremmaksi, että menisimme ehkä vihille, ennenkun matkalle lähemme, ja olen puhunut asiasta papille. Ameriikassa ei tarvitse kuuluksiin panna.

— Eiköhän olisi parempi odottaa — epäili Sofia. — Voimmehan mennä papin luokse sitenkin, kun minä jonkun aikaa olen oleskellut Uudessatalossa, jos sitten vielä olemme yhtä mieltä.

— Niinhän se oli alussa minunkin meinikini — myönsi Mikko, — mutta nyt — nyt — ajattelen toisin — sanoi hän epäröiden, kun ei mitenkään voinut tehdä selkoa, miksi oli ajatuksensa muuttanut.

Sofia katseli hetken vaihten ja vakavasti tulevaa miestäin.

— Ehkä on parasta niin, — sanoi hän vihdoin.

Ja sitten he menivät papin luo, jonka puku tosin teki omituisen vaikutuksen morsiameen ja hänen poikaansa, mutta ei Mikkoon, joka oli nähnyt hänet ennenkin ja toisekseen piti yhtä pappia yhtä hyvänä kuin toistakin, olipa sen kauhtanan kuosi minkäläinen tahansa. Ja »isä» itse oli elellyt liian kovan rajamaissa antaakseen arveluttavien kohtien kirkon opissa olla esteenä virkansa toimittamisessa. Hän tiesi kyllä, etteivät Finn-Mike ja hänen tuleva puolisonsa olleet katoollilaisia, mutta hän tiesi myöskin sen, että siinä oli mies ja nainen, jotka aikoivat avioliittoon — kernaimmin virallisella siunauksella,

mutta ilmankin sitä, jos niikseen tulisi. Ja niin luki hän heille kaavan mukaisen sunauksen, joka tosin ei sanasta sanaan seurannut hänen käsikirjaansa, mutta sen sijaan soveltui sitä paremmin tilaisuuteen.

Sitten alkoi pitkä kotimatka, joka vasta-virtaan kävi vaikeaksi ja raskaaksi, mutta kun Sofia auttoi soutua, meni se kumminkin niin paljon pikemmin nyt kuin Mikon sitä yksinään meloessa, että he jo toisena iltana lähentelivät uudistaloa. »Melkein päivää aikaisemmin kuin yksin soutaissani», sanoi Mikko mielistellen.

Ja ikäänkuin anteeksi pyytien selitti hän sitten, että hänellä ollut parempaa asuntoa kuin ensimmäisenä syksynä kaivamansa maasauna, sillä hän oli ensiksi tahtonut rakentaa kunnolliset ulkokuoneet.

Sofia ei vastannut mitään, mutta ei liioin tuntunut entistään iloisemmalta. Väsymys ja asumaton kolikko seutu, jota he olivat koko matkan kaupungista alkaen kulkeneet, olivat tehneet hänet yhä enemmän alakuloiseksi, ja maasau-nasta puhuminen ei ollut ollenkaan omiaan hah-duttamaan hänen synkkiä ajatuksiaan.

He saapuivat perille ihan auringon laskussa ja nousivat maihin sen suuren tammen kohdalla. Kun arkku ja muut tavarat olivat kanne-tut maalle, kaishti Sofia päällisin puolin tule-vaa kotiaan ja Tahvo liittyi ihailien hänen vie-reensä.

Kummulta rantaan viettävällä pitkällä rin-teellä oli heleänkeltaista vehnää, päät raskaina ja täyteläisiä, ja itse kumpua kaunisti somille

nurkille hakatut ulkokuoneet ja niiden ympärillä seiväs-aita, ensimmäinen, minkä Sofia Suo-mesta lähdettyään oli nähnyt. Vasemmalle oli aidattu lehmitarha ja siellä seisoi karja suuren turpeen kyteväällä savulla, ja siitä eteenpäin jat-kui rantaa pitkin raivaamaton metsä, mäntyä ja koivua, mutta siellä täällä joukossa muutakin puuta, jota ei kotona kasvanut.

Kaikki näytti niin tutulta, mutta oli siinä sentään niin paljon outoakin seassa, että Sofiala tuntui ahdistavan ja oli kuin olisi jotain nous-sut hänen kurkkuunsa, joka tunki yhä yle-mmäksi, kunnes hän istutui siniseksi maalatum arkkunsa kannelle ja puhkesi itkuun.

— Elä itke, äiti! — sanoi Tahvo hädissään.

— Elkäähän itkekö, — sanoi Mikkokin. — Täällä näyttää nyt vielä perkkäämattomalta ja huonolta, mutta eiköhän tämä parin vuoden päästä parantune, kunhan tässä pystymme rakentamaan oikean asunnon.

— Huonolta — toisti Sofia — huonol-tako? Herra Jeesus, enhän luullut tulevamme näin rikkaaseen taloon, kun kerjäläisinä läksimme New-Yorkista. Auttakoon Jumala, että minusta tulisi niin hyvä emäntä, kuin tässä tarvitaan!

Kallistivatko korkeammat vallat niin paljon korviensa Sofia Uudentalon toivomukselle, että omassa persoonassaan tulivat tuota pientä uudis-taloa Minnesotan metsissä avustamaan, sitä minä en tiedä. Mutta sen minä tiedän, että hänen yhdessä miehensä kanssa onnistui raivata talo,

jommoista on harvalla suomalaisella uudisviljelijällä edes Ameriikassakaan.

Heidän varallisuutensa oli jo vakautunut, kun rautatielinja pari vuotta myöhemmin avattiin ja seutuun tuli asukkaita, ensiksi rautatien työmiehiä ja sitten siirtolaisia itävaltioista, jotka mielihyvällä maksoivat selvän rahan kaikesta, mitä Uudestatalosta saivat.

Omia maanmiehiä ei Uudentalon naapurina ollut, mutta kun heidän aluksi piti kaikenlaista apua ja neuvoa hakea yksinomaan Uudestatalosta, alkoivat he siihen määrin kunnioittaa sen omistajaa, että hänet yksimielisesti valittiin uuden »settlementin» ensimmäiseksi rauhantuomariksi.

Viran heitti hän pian, kun huomasi taitonsa englannin kielessä riittämättömäksi sen hoitamiseen, mutta nimi pysyi jälellä. Hän kulki yhä vielä »tuomarina» — ehkä osittain senkin vuoksi, ett'ei kukaan voinut hänen eikä hänen talonsa nimeä lausua. Ja ainoastaan etevimmät naapurit luulivat voivansa kutsua häntä Mikeksi.

Junan viimeisessä vaunussa.

Auringon noustessa oli juna jo kaukana aavikolla, joka leveni joka suunnalle silmän siinä-mättömiin, kohosi siellä täällä aaltomaisesti ja toisinaan katkesi jonkun pienen joen uomaan, joita sivuilta päin laski siihen virtaan, minkä rantaa rata kulki, mutta oli kaikkialla autiota ja aavaa, väsyttävän yksitoikkoista ja harmaata. Virta katosi toisinaan näkyvistä, sillä rata ei seurannut kaikkia sen polvia ja käännteitä, mutta jo minuttin tai parin kuluttua vilahdi taas silmiin sen harmaankeltainen vesi. Kaikki oli harmaasen vivahtavaa, maa, virran vesi ja ruoho keltaisenharmaata, saagopensaat viheriän-harmaita ja taivas vaaleanharmaa, pistävällä, terässinisellä heijastuksella, joka alkoi kolottaa silmiä, jos pitkältä katseli vaunun ikkunasta ulos.

Ja sisällä vaunussa kasvoi harmaa pölykerros yhä paksummaksi joka kohdassa, vaatteilla, kasvoissa ja matkakapineilla, kunnes silmä tottui niin harmaasen väriin, että pieninkin poikkeus siitä tuntui vallan kummalliselta ilmiöltä.

Vaunu oli väkeä täynnä, mutta kaikki olivat huonolla tuulella, väsyneitä ja haluttomia seurusteluun.

Ja juna jyrtytti eteenpäin kovalla, kolkuttavalla äänellä, minkä alta kuului toinen, sekavasti jymähtelevä jyske, joka nousi ja laski samassa suhteessa kuin vauhtia lisättiin tahi vähennettiin, mutta ei koskaan lakannut kokonaan kuulumasta, ei edes junan seisattuessa harvoilla, pienillä aavikko-aseilla, missä valtaavan veturin ähkinä kuului niin kovalta äärettömässä hiljaisuudessa.

Eräässä kohdassa vilahti pensaitten lomitse muutamia intiaanimajoja aivan virran äyräällä, mutta harmaankeltaisia ne olivat nekin, niin että ainoastaan niiden muotojen piirre tuli näkyviin rajatonta lakeutta vastaan, eikä ainoakaan ihmistä ollut näköisällä. Ainoastaan joitakuita torkkuvia hevosia seisoi auringon paahteessa päät riipuksissa, liian laiskoja haukkaamaan telttain välissä kasvavaa kuivaa ruohoa, ja ne olivat rypeneet joen liejussa, niin että olivat harmaankeltaisen saven peitossa päästä häntään.

Kappaleen matkaa etempänä makasi suuri karjalauma, hajautuneena enemmän kuin puolen peninkulman alalle radan varrella ja niin kauvaksi sivuille päin, että etäisimmät näyttivät ainoastaan tummilta pilkuilta tuolla yleisellä harmaalla pohjalla. Elukat märehtiä jäytivät unisina aikaisemmin päivällä kalvamaansa ruohoa, eivätkä säikähtäneet liikkeelle edes junan kohtaessa ohitse, ja sitten oli lakeus taas yhtä autiota, tyhjää ja elotonta kuin ennenkin.

Juna karkasi eteenpäin erään Dakotan »Bad Land»ista pistävän kannaksen ylitse juuri kuin aurinko paistoi kohtisuorasti maahan, niin että ei edes sähkölankojen pylväistä jäänyt varjon merkkiäkään, ja siinä katkasi hetkeksi yksitoikkoisuuden ne omituiset savimuodostukset, joiden välitse kulettiin. Torniä ja pylväitä, keiloja ja pyramideja, eläinten ruumia ja ihmisten päitä, huoneita ja patsaita ja vielä paljon muuta oli savi muodostanut, kun maanalainen tuli, ilma ja vesi yhdessä aikoinaan olivat uurtaneet tasaisen aavikon tuhansiin ja kymmeniin tuhansiin eriskummallisiin kappaleihin. Tuossa seisoi yksinäinen jättiläishaamu kuin kunniavahtina ammottavan, maanalaisen kuulun partaalla, tässä taas kohosi korkealle pilviä kohti kymmenkunta kierrepyivästä, huiput haaveellisesti kaunistetuina; paikoin oli savi palanut punaiseksi kuin tuli, mutta siinä vieressä nousi heti näkyviin mustanruskea kivihilisuoni ja savitörmien välissä, missä maa on kostea, levisi puhveliheinä pehmeinä, tummanviheriönä mattoina.

Matkustajat katselivat väsynein silmin ahmimalla noita kummallisia näkyjä, mutta ennen puolen tunnin kuluttua jätti juna viimeiset kunnat taakseen, ja siinä aukeni aavikko taas, levisi tasaisena silmän kantamattomiin pohjoiseen, etelään, itään ja länteen. Vähä vähältä painui jokainen omaan nurkkaansa takaisin, sulki silmänsä, suojatakseen niitä tuota toivotonta harmautta vastaan, ja nuokkui tunnin toisensa perään veltossa välinpitämättömyydessä.

Itäisessä Dakotassa alkoi viljelty puoli aavikkoa. Ensiksi näkyi siellä täällä pitkin tien sivuja

pieniä, yksinäisiä ja heleän keltaisia vehnäpeltoja; asemien seuduilla muuttuivat nuo pienet peltotilkut suuriksi, yhtäjaksoisiksi vainioiksi, ja siellä näkyi pieniä kaupunkeja leveine, pölyisine katuiineen, joissa ei ollut mitään kivistystä eikä minkäänlaista katvetta paahtavaa aurinkoa vastaan. Ja vielä idempänä sulautuivat nuo laajat vainiot yhdeksi ainoaksi, keskeytymättömäksi, yli näkymättömäksi kentäksi, jossa vehnä aaltoili peninkulmia pitkiissä saroissa, yli lakeuden kaikkiin suuntiin. Juna oli tullut Red Riverin laaksoon ja jatkoi kulkuaan peninkulman peninkulmalta, tunnin tuntinsa perästä halki vehnämeren, joka ulottui kauvas Minnesotan puolelle.

Se oli yhtä yksitoikkoista kuin harmaa aavikkokin lämmempänä, joskin väriavahdus oli toinen. Siellä täällä sukelsi tosin näkyviin joku yksinäinen asunto lainehtivasta viljasta, mutta tuskin ainoatakaan ihmisolentoa tapasi silmä. Vehnä ei ollut vielä täysin tuleentunutta, farmaarit eivät vielä olleet vainioillaan työssä, siksi tuo viljava asuttu seutu oli yhtä kuollutta kuin asumaton aavikkokin.

Ja niin lasi aurinko, tuonne johonkin taaksemme, jättäen teräsharmaalle taivaalle huikaisevan punervan ruskon. Rusko heikkeni vähitellen, vaaleni ruusunpunaiseksi ja valo haipui pois, heittäen viimeisen heikon heijastuksensa muutamiin hajallisiin pilven hattaroihin taivaan laella. Taivas tummeni yhä, ilma ja maa sulivat yhdeksi hämäräksi, jonka lävitse tulet yksinäisistä taloista kiihailivat raukean punaisina ja tähdet alkoivat yksi kerrallaan pilkoittaa. Joka hetki leimahti niitä lisää taivaalle palamaan,

toinen ryhmä toisensa jälestä tuli selvästi näkyviin, lopulta loisti ja säteili tummansininen laki joka puolelta, mihin silmänsä käänsi — ja juna jatkoi yhä yhtä tasaisesti jyskivää kalkettaan, jota säästi tohiseva, kumea sivuääni, mikä ei lakannut koskaan kuulumasta.

Makuuvaunun musta palvelija tuli muuttamaan istuintiloja vuoteiksi, ja silloin vetäysivät miehiset matkustajat tupakkahuoneeseen vaunun peräpäädssä, josta voi katsella taakseen radalle, sillä makuuvaunu oli junan viimeinen. Mutta nyt ei näkynyt mitään muuta, kuin heikko heijastus kahdesta kiiltäväksi kuluneesta ratakiskosta vaunun katolla olevan merkkitulen kirkkaassa valossa, ja niiden välissä yhtäjaksoinen pilkku punaisenruskeaa hiekkaa, johon ratapölyt tekivät tummempia poikkijuovia.

Tupakoitsijat vaihtoivat keskenään jonkun joutavan sanan, mutta mitään varsinaista keskustelua ei syntynyt. Kaikki olivat väsyneitä ja odottivat vaan päästäkseen takaisin vuoteilleen. Ja sitten poistuivat he toinen toisensa perästä; yhtä ainoaa vaan ei nukuttanut. Hän istui selin huoneeseen, mukavasti selkänojallaan toisessa vaunussa olevista liistetuoleista, ja katseli takakikkunasta ulos, pitkävetteisesti ja miettivänä löyhätellen savuja sikaristaan.

Vihdoin tuli neekeri sisään.

— Vuoteenne on kunnossa, sir! sanoi hän.

— Eikä teillä ole pitkää aikaa maata, kosk'ette seuraakaan mukana S: Paulin saakka.

— Kiitoksia! . . . Minun ei ole uni.

Neekeri pujahti takaisin pieneen karsinaansa, jättäen yksikseen istujan omiin mietteihinsä. Ja

ne eivät näyttäneet olevan hauskinda lajia, päättäen synkistä katseista hänen silmissään, jotka alinomaan tuijottivat radalle, vaikka pimeys peitti kaikki, paitsi tuon pienen valoisan pilkun, joka seurasi vaunun kantapäällä, ja kiiltävät tähdet tuolla ylähällä taivaan laella. Tunnin toisensa jälkeen istui hän siinä, kuunteli tuota jyleän jymisevää ääntä, joka alinomaan kaikui junan räiskävän kalkkeen lävitse, sama raskas katse pimeyttä tähystellen ja aatokset kulkien kaukaisilla aloilla.

Ne veivät hänet takaisin menneisyyteen, päivä päivältä, kuu kuulta, vuosi vuodelta. Kuva toisensa perään jostakusta kaupungista, jostakusta maasta tahi maanosasta sukelsi esiin hänen muistostaan, ilmeni hetken ajaksi niin selvänä kuin jos olisi nähnyt sen eilen, ja katosi hämärään taas... Ja aivan yhtä kirjava oli se ihmisjoukko, jonka kanssa hän oli sattunut yhteen — hauskoja ja ikäviä ihmisiä, hyviä ja huonoja, miellyttäviä ja vastenmielisiä... monenmoisia eri rotuja ja monenmoisia yksityisiä henkilöitä oli hän kohdannut viimeisten vuosien kuluessa.

Mutta mikä oli oikeastaan tulos niistä kirjavista vuosista? Sama kokemusten kiertokulku, sama palaaminen siihen pikemmin aavistettuun kuin selvästi miellettyyn lähtökohtaan, että ihmiset ovat ihmisiä aina, menipä minne tahansa maailmassa, pohjaltaan samaa lajia, samat himot, samat pyynnöt, sama tapa ajatella, päättää ja tuntea... ja erilaisuus ilmeni oikeastaan vaan pinnalla, ulkonaisissa piirteissä, jotka oikeastaan ovat enemmän riippuvia ilmanalasta

ja ympäristöstä kuin itse perustuksen eroavaisuudesta.

Se oli kaikki vaan pelkkää vakautumista hänen entisissä aatteissaan ja kokemuksissaan. Se aika on ammoin sitten mennyt, jolloin maat ja kansat elivät jyrkästi erillään toisistaan, luoden luonteeltaan tarkkapiirteisiä yksilöitä ja tyyppejä — nyt käy tasoitus kautta koko maailman, hävittää kaikki rajat ja rajapylväät, tekee kaikki yhtäläisiksi kaikkialla. Ainoastaan jylhimmissä erämaissa, karuimmilla takalistoilla elää vielä alkuperäisyys, mutta se on villin alkuperäisyyttä. Ja kun kaikki käy ympäri, niin ei raakalainkaan ole muuta kuin raakalainen, olkoonpa sitten valkea tai musta, keltainen tahi punanen...

Tuo yksinäinen matkustaja syytti uuden sikarin, kohentausiin liistetuolessaan ja käänsi katseensa ulkoa pimeästä niihin savurenkaihin, jotka nousivat jonkun matkaa ylös ja sitten levisivät ohueksi, sinervänharmaaksi huntuksi hänen silmänsä ja vaunun koristellun katon välillä.

Vielä kauvemmaksi taaksepäin kulkivat hänen ajatuksensa, liitivät nopeina monenmoisiin muistoihin hienonnetun sivistyksen kotimaahan Eurooppaan ja loivat salaman tavoin, selvästi ja väläyksessä vertailun menneisyyden ja nykyhetken välillä. Rypistäen vastenmielisesti otsaansa karkoitti hän ne luotaan, mutta huomasi jo seuraavassa silmänräpäyksessä aatoksiensa kulkevan vieläkin vanhemmissa muistoissa — muistoissa kotimaasta ja menneissä ajoissa siellä.

Ryppy silmien välissä tuli syvemmäksi; hän nousi seisaalleen ja katsahti taas radalle, joka nyt alkoi epäselvänä hämmöittää siinä hämärässä,

joka ennusti uutta päivää. Hän tiesi kokemuksesta, ettei niille muistoille sopinut antaa vapautta jalan sijaa, ei ainakaan siinä maassa, missä jok'ikinen hitu lujunta ja tarmoa oli tarpeen päästäkseen jotakuinkin eteenpäin. Hän katsoi kelloaan, huomasi liian myöhäiseksi enää mennä levolle, ja asettui taas mukavasti istumaan tuolilleen, suunnaten väkipakolla ajatuksensa menneisyydestä nykyaikaan ja nykyisiin aikeihinsa.

Niissä oli laaja miettimisen ala. Kunta enemmän hän syventyi niihin, sitä täydellisemmin voivat ne hänet mukanaan; hän imi pitkiä sauvia ja puhalsi ne kauvaksi luotaan, eikä enää katsellut itsetietoisena radalle päin, joka tuli yhä selvemmin näkyviin aamun valetessa.

Ja kumminkin oli maisema yön kuluessa kokonaan muuttanut luontonsa. Aavikko oli kadonnut ja jättänyt sijaansa metsäisiä kunnaita, joilla tammi, pihlaja ja jalava rehottivat kesäkesän täydessä, tummassa vihannuudessa. Sieltä täältä pilkisti näkyviin jonkun pienen sisäjärven tyyni pinta vaalean sumun peitosta, joku kunnas kohosi korkeammalle toisia, alaston kallio pääläellä. Yksi ja toinen laakso oli syvämpi ja kosteampi ja siinä kasvoi toisia puulajia kuin ne, jotka mäkien rinteitä kaunistivat. Valkearunkoisia koivuja, pieniä ja mitättömiä muun rehevän metsän rinnalla, siellä täällä mataloita, kuhmuksia suopetäjiä, oksat käyrinä ja neulasel taajoissa, harjasmaisissa ryhmässä.

Mutta tuo yksinäinen matkustaja junan viimeisessä vaunussa ei nähnyt mitään kaikesta siitä, istui vaan siinä tulevaisuuttaan ajatellen, huomaamattomana katsellen, kuinka valo vähi-

tellen juurikuin imi itseensä harmaata hämyä, joka vielä peitti seutua. Maisema muuttui yhtenäin, koivuja kasvoi runsaasti, ja männyt kasaantuivat ryhmiin alhaalla laaksoissa. Näky vaikutti kyllä hänen silmänsä kalvoo, mutta se ei ollut vielä ennättänyt painua hänen tietoisuuteensa.

Silloin nousi aurinko itäisten kunnaiten ylitse, sen säteet kultasivat koko seudun punertavaan valoon ja heijastuivat häikäisevän kirkkaina radan varrella olevan järven pinnasta suoraan yksinäisen matkustajan silmiin. Hän kumartui lütäisesti eteenpäin, nousi ylös, verhosi silmiään kädellään ja huomasi samassa tuokiossa tuon pienen maisemakuvan, junan syösteessä sitä ohitse... Ja silloin palasivat väkipakolla karkoitettut muistot kaikki yht'aikaa takaisin sellaisella voimalla, että hänen silmänsä hetkeksi himmenivät.

Se oli vaan pieni järven pahainen, josta auringon säteet olivat heijastuneet junan viimeiseen vaunuun, suolammikko, jonka ruskealla pinnalla uiskenteli leivoita lumpeen lehtiä ja jonka rantoja peitti vihertävän ruskea rahka; toisella rannalla koivuja ja solmuksia rämemäntyä taajoissa ryhmissä ja radan puoleisella rannalla syvä oja mustassa, paksumultaisessa suossa. Sen enempää siinä ei ollut, mutta tuo pieni maisema oli ikäänkuin leikattu metsäsentujen sydämestä eräässä pohjan perillä piileilevässä maassa, kautana toisella puolen valtameriä... ja sen vuoksi räpäytteli tuo yksinäinen matkustaja vielä hetken silmiään, vaikka suojärvi jo oli kadonnut näkyvistä.

Ja lapsellistahan se oli, jos ollakseen. Mutta useimmissa meistä piilelee samaa lapsellisuutta jossain salaisessa kohdassa, niin hiljaa ja unohdettuna, ett'ei meillä ole aavistustakaan sen olemassa olost, ennenkun se yht'äkkiä puikahtaa esiin, aina silmiin saakka — vaikkapa vaan sitten pienen suolammen vuoksi, jonka pinnalla kasvaa leveitä lumpeen lehtiä ja vihertävän ruskeaa rahkaa, ja kitukasvuista metsää rannoilla.

